

Tā ir organizētā noziedzība

Jānis Taukačs*

SITUĀCIJA ar pievienotās vērtības nodokļa (PVN) izkrāpšanas shēmām Latvijā ir raksturojama kā tuva katastrofai. Summas, kas šajās shēmās netiek nomaksātas valsts budžetā, ir milzīgas. Attiecīgi arī intereses ir milzīgas. Pēc Eiropas Komisijas aprēķiniem, neiekasētā PVN apjoms no PVN izkrāpšanas vien ir salīdzināms ar samaksātā uzņēmumu ienākuma nodokļa gada apjomu, bet kopējais gadā neiekasētā PVN apjoms (tā sauktā PVN plaisa – iekasētā PVN apjoms salīdzinājumā ar iekasējamo PVN) ir divtik (klāt nāk neiekasētais PVN no kļūdām, maksātnespējas gadījumiem un strukturēšanas). Tēlaini salīdzinot, varētu teikt, ka, iekasējot šo izkrāpto PVN, mēs vispār varētu atteikties no UIN, nemaz nerunājot par solidaritātes nodokli un citiem radošiem brīnumiem. Pēc pašreizējiem aprēķiniem, PVN plaisa jeb neiekasētais nodoklis Latvijā 2013. gadā bija virs 721 miljona eiro.

Nemot vērā apjomus, kādos tiek izkrāpts PVN, šīs darbības jau uzskatāmas par valsts apdraudējumu, kā īstenotājus var definēt kā organizēto noziedzību, pret kuru ir jāveršas ar visiem iespējamajiem līdzekļiem. Ir sajūta, ka šīs krāpšanas shēmas tādos apjomos nebūtu iespējams is-

tenot, ja tam nebūtu kādu atbalstītāju valsts sektorā. Tādēļ būtu vērts sekot Polijas piemēram un cīņai ar PVN izkrāpšanas shēmām veidot jaunu specvienību ar stingru kadru atlasī, gluži kā KNAB un citās drošības iestādēs. Šai vienībai jāpiešķir plašas pilnvaras, tās darbiniekiem jābūt plašām zināšanām nodokļu likumos, jurisprudencē, operatīvajā darbībā. Iespējams, šai vienībai jābūt, piemēram, finanšu ministra tiešā pakļautībā. Nevajadzētu arī baidīties viņiem noteikt ļoti lielas algas, kurās viena no sadaļām būtu koeficients par atklātajiem noziegumiem un atgūto naudu, tas būtu viens no motivācijas elementiem strādāt godīgi un efektīvi. Jau šādas vienības izveidošana vien dotu skaidru signālu noziedzīgajai pasaulei, kas daudziem liktu piecas reizes pārdomāt, vai iesaistīties noziedzīgos darījumos. Šobrīd VID ir galvenokārt ieinteresēts auditēt tos, no kā var iekasēt PVN un sankcijas, ne tik daudz dzīt pēdas sen pazudušiem «tirgotājiem», savukārt Finanšu policijas reputācija nerada sabiedrībā uzticību pozitīvām pārmaiņām šai jomā.

Nereti ir tā, ka uzņēmējs nojauš, ka darījuma partneris plāno krāpšanos, jo piedāvātās preces cena ir krietni zemāka par tirgū vidējo – faktiski šī starpība tuva PVN likmei.

Tas ir diezgan skaidrs signāls, ka darījums šaubīgs. Taču ir kas riskē. ES tiesas izpratnē cena, kas būtiski mazāka par tirgus cenu, ir viens no galvenajiem kritērijiem, kad PVN samaksas par pirkumu atbilda (ja pārdevējs neiemaksā par darījumu no pircēja saņemto PVN valstij) var pārcelties arī uz pircēju. Citu ES valstu praksē zāles šādiem gadījumiem ir ar likumu uzlikta solidāra atbildība pircējam, ja tas ir ar pārdevēju saistīts vai ja VID paziņo, ka ar konkrēto pārdevēju darījumus veikt nevajadzētu. Daļa godīgo uzņēmēju pat nenojauš, ar ko riskē, iesaistoties šādos darījumos, – ja krāpnieks ar iegūto naudu aizbēgs, bet VID pierādīs, ka uzņēmējs zinājis vai viņam bija jāzina par krāpšanas shēmu, zaudējumus un sodus piedzīs no viņa. Turklāt, ja krāpšanas summa pārsniegs 18 500 eiro, to jau var kvalificēt kā krāpšanu lielā apmērā, par ko draud kriminālatbildība. Katram jāsaprot, ka, pat neiesaistoties shēmās, bet ar iecietību izturoties pret šādiem gadījumiem, pieļaujot, ka valsts budžets nesāņem mums visiem tik ļoti nepieciešamo nodokļu naudu, kuras pietrūkst, lai atrisinātu finanšu trūkumu veselības, izglītības un citās nozarēs. ●

* zvērinātu advokātu biroja Sorainen partneris, nodokļu speciālists